

**PROGRAMMA VAN MAATREGELEN BIJ
ARCHEBO-RAPPORT 2016-023**

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN LEUVEN - DIESTSESTRAAT

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN &
G. VERBEELEN
JULI 2016

PROJECTCODE BUREAUONDERZOEK 2016G107

Algemeen

Het Programma van Maatregelen geeft een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen voor de omgang met archeologisch erfgoed bij bodemingrepen. Het beschrijft de aard van deze maatregelen en de uitvoeringswijze van de eventuele maatregelen.

Gemotiveerd advies

Tot op heden werd enkel een bureauonderzoek uitgevoerd. Gezien het stadscontext betreft en het terrein nog bebouwd/gebetonneerd is, lijkt een veldkartering niet zinvol. Hetzelfde dient gezegd te worden voor karterende boringen.

Verder is de mogelijke aanwezigheid van archeologische sporen en archeologische vondsten op het terrein niet van die aard dat geofysisch onderzoek de aan- of afwezigheid van een waardevolle archeologische site kan bevestigen of uitsluiten.

Het bureauonderzoek (projectcode 2016G107) toonde aan dat het terrein minstens vanaf het begin van de 15de eeuw bebouwd moet zijn geweest. Vanaf deze periode tot het einde van de 18de eeuw was de priorij van Sint-Maartensdal – deels – gelegen op het onderzoeksgebied. De gebouwen werden achtereenvolgens gebruikt als kazerne en militair ziekenhuis. De kerk en een gedeelte van het kloostercomplex werden in 1803 gesloopt, waarna de overblijvende delen opnieuw werden ingericht als Cavaleriekazerne (19de eeuw – eerste helft 20ste eeuw). Op hun beurt werden laatstgenoemde gebouwen afgebroken en vervangen door flatgebouwen (1960) en het Leuven Shopping Center (1980).

Gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied vallen allen in de volle tot late middeleeuwen te situeren. Het betreft onder meer restanten van de eerste stadsomwalling (CAI -locatie 833) en deze van een openbaar gebouw (CAI-locatie 158771).

Programma van Maatregelen voor vooronderzoek met ingreep in de bodem

Technische Fiche

Naam & adres initiatiefnemer:

Polo Architects

Tavernierkaai 2 bus 28

B 2000 Antwerpen

Opdrachtnemer:

ARCHEBO bvba

Merelnest 5

3470 Kortenaak

Projectleiding:

Jan Claesen

Erkend archeoloog:

OE/ERK/Archeoloog/2015/00014

Locatie:

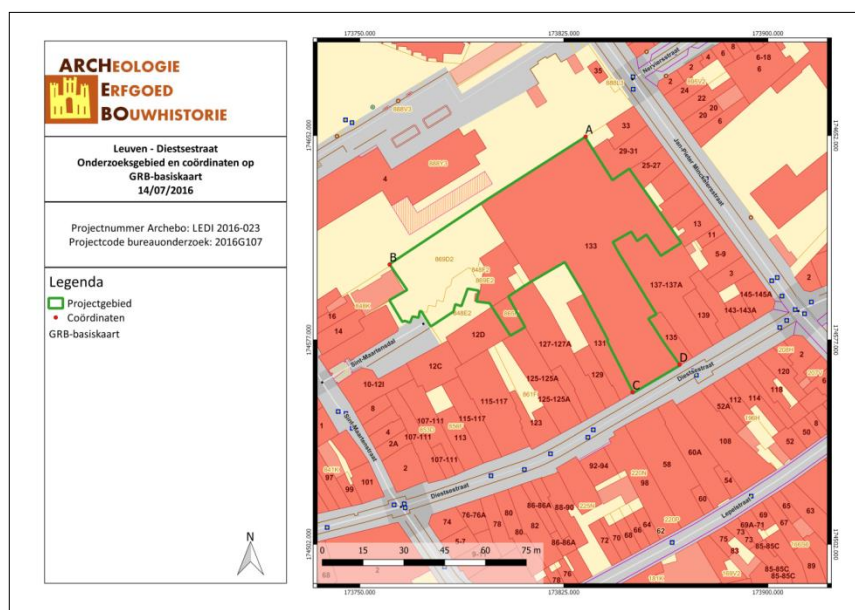
Leuven, Diestsestraat

Coördinaten :

A	X	173833,002
	Y	174651,604
B	X	173760,983
	Y	174604,683
C	X	173850,279
	Y	174557,762
D	X	173867,556
	Y	174567,947

Kadastrale percelen:

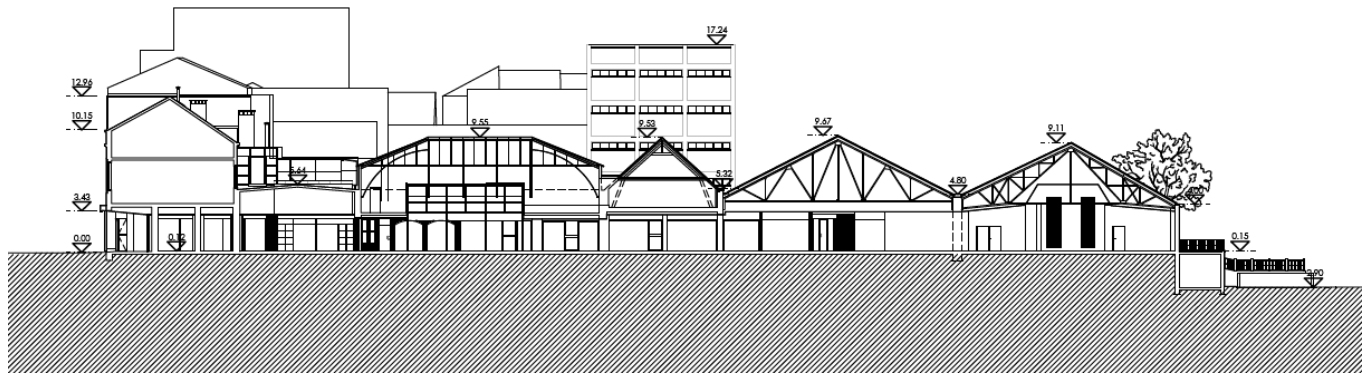
Afd. 1, sec. A8, percelen 883k, 865f, 869e2, 869d2 & 848f2.

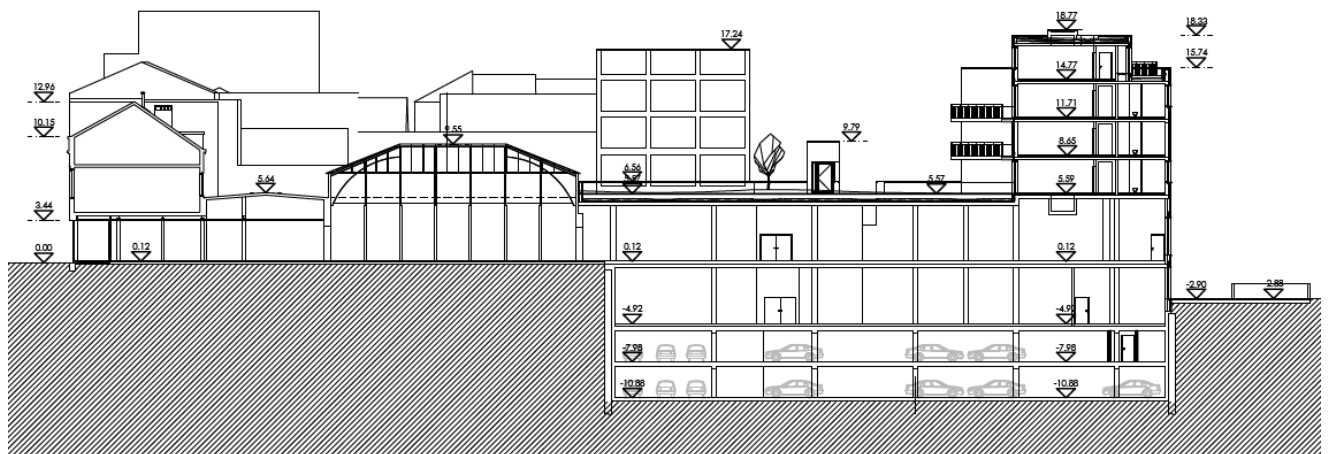
Aanleiding van het vooronderzoek

Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van Polo Architects een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal de opdrachtgever Leuven Shopping Center herbestemmen, waarbij winkelruimte, studentenhuysvesting en ondergrondse parking voorzien wordt. Dit alles gaat gepaard met graafwerken waardoor het bodemarchief verstoord zal worden.

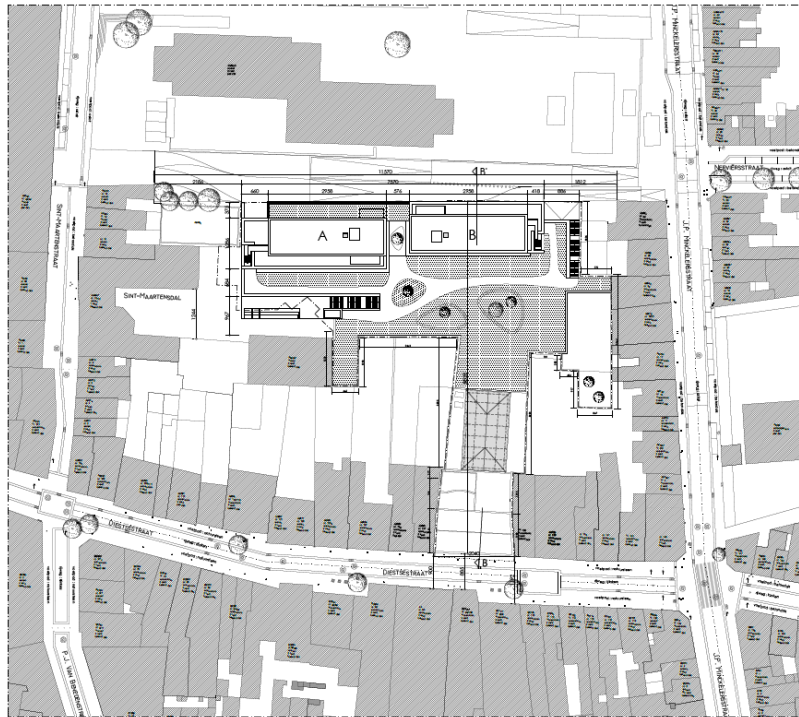
Op het terrein zal de opdrachtgever Leuven Shopping Center herbestemmen, waarbij winkelruimte, studentenhuysvesting en ondergrondse parking voorzien wordt. De vloerplas van deze kelder staat op het plan 10,88 m onder het vloerniveau van het gelijkvloers. De bouwput van de kelder zal hierdoor meer dan 10 m onder het maaiveld liggen. Het terrein kent verder slechts een lichte/ondiepe verstoring doordat de bestaande bebouwing niet – volledig – onderkelderd is. De uitvoering van bijkomend archeologisch vooronderzoek is dan ook aangewezen.

Figuur 1: Terreinprofiel bestaande toestand AA (Polo Architects, 2016).

Figuur 2: Terreinprofiel toekomstige situatie BB (Polo Architects, 2016).

Inplantingsplan nieuwe toestand
schaal 1/200

Figuur 3: Inplantingsplan toekomstige situatie (Polo Architects, 2016).

Resultaten van het bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek werd gebruik gemaakt van zo veel mogelijk beschikbare bodemkaarten, geologische kaarten, historische kaarten en archeologische gegevens. Het onderzoek toonde aan dat het plangebied waardevolle archeologische resten zou kunnen bevatten vanaf de middeleeuwen tot de nieuwe tijd. Hierbij handelt het vermoedelijk om bewoningsporen/structuren uit de volle tot late middeleeuwen en/of nieuwe tijd. Aangezien het terrein in deze periode deels ingenomen werd door de priorij van Sint-Maartensdal en deze kloostergemeenschap over een eigen kerk beschikte, kan er mogelijk ook begraving uit de late middeleeuwen tot de nieuwe tijd verwacht worden.

Uit de resultaten van het bureauonderzoek bleek ook dat de bodem in het grootste deel van het plangebied slechts licht en/of ondiep verstoord is.

Het bureauonderzoek toonde ook aan dat er een heel deel gebouwen moeten gesloopt worden, vooraleer er op het terrein proefsleuven kunnen worden aangelegd voor de vaststelling van de aanwezigheid van archeologische sporen. Aan deze sloopwerken worden randvoorwaarden gekoppeld zodoende het archeologische niveau tijdens de werken niet geraakt kan worden. De onderste vloerniveaus mogen niet verwijderd worden tijdens de sloopwerken. Indien er zich gewapende betonconstructies bevinden mogen deze wel verwijderd worden zodoende het mogelijk is om proefputten –sleuven aan te leggen onder begeleiding van een erkend archeoloog. Indien om een of andere reden vloerniveaus dienen verwijderd te worden (veiligheid, milieu, ...) dienen deze ook begeleid te worden door een erkend archeoloog.

Vraagstelling & onderzoeksdoelen

Doelstelling van een vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Verder dient dit vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Kunnen de gegevens uit het vooronderzoek met ingreep in de bodem bijkomende informatie aanleveren die toelaten de hypothesen gebaseerd op het bureauonderzoek te bevestigen, verfijnen of bij te sturen op vlak van de aanwezigheid van intacte bodems, verstoring van de oorspronkelijke bodem, verwachte periodes en aard van de site bijvoorbeeld?

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Vanaf wanneer kwam het terrein in gebruik? Welke sporen zijn hiervan terug te vinden en op welke diepte?
- Hoe zag het terrein (reliëf, landschap, ...) eruit voordat het bewoonbaar werd gemaakt?
- Wat is de aard, omvang, datering en bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische resten?
- Kunnen er structuren aangeduid worden? Wat is hun onderlinge samenhang?
- Hoeveel archeologische niveaus zijn er aanwezig? En hoe onderscheiden ze zich?
- Zijn er sporen terug te vinden die gelinkt kunnen worden aan de priorij van Sint-Maartensdal?
- Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners gedurende hun gebruiksperiode?
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de stadsgeschiedenis/ontwikkeling van Leuven?
- In hoeverre verstoort de recente bebouwing het archeologische erfgoed?
- Is er in de priorij begraving aanwezig?
- Wat is de omvang van het eventuele kerkhof?
- Hoe is de bewaringstoestand van eventuele inhumaties?
- Wat is de begravingsdensiteit?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke en hoeveel?

Het onderzoek is succesvol indien aan al deze vragen een gepast antwoord kan gegeven worden.

Onderzoeksmethode

Veldkartering kan binnen een stedelijke context niet gebruikt worden. De percelen liggen allemaal onder bebouwing of verharding, zodoende de zichtbaarheid minimaal is.

Het uitvoeren van een landschappelijk booronderzoek is in een stedelijke context geen goede methode, omwille dat de bovenste lagen met bodemkundige eenheden reeds verstoord zijn. Ook bevindt er zich tal van steenpuin in de grond, waarbij het zetten van handmatige boringen zeer moeilijk is. De bodemkundige opbouw kan beter bestudeerd worden in de proefsleuven en –putten.

Aangezien dat de bewaring van de oorspronkelijke bodemkundige opbouw eerder gering is, is het boren naar steentijd ook hier niet van belang. Echter het aantreffen van steentijdsites binnen stedelijke context kan nooit geheel worden uitgesloten. Daarom dient de archeoloog hier steeds rekening mee te houden tijdens het vooronderzoek.

Geofysisch onderzoek kan binnen een stedelijke context wel een goede methode zijn om sporen en voornamelijk structuren aan te duiden. Echter is deze onderzoeksmethode tamelijk duur en de resultaten toch beperkt. Niet alleen de structuren moeten in kaart worden gebracht, maar zeker ook kleinere sporen (bv. Paalkuilen) die niet voldoende met deze methode kunnen onderzocht worden. Een proefsleuvenonderzoek gecombineerd met proefputten leidt tot een beter inzicht met betrekking tot de verschillende archeologische niveaus.

Metaaldetectie neemt wel een belangrijke plaats in binnen een onderzoek in een stedelijke context, maar niet aan de huidige oppervlakte. Het metaaldetectieonderzoek dient te worden uitgevoerd tijdens het proefputten en –sleuvenonderzoek. Bij de aanleg dient elk aangelegd niveau gescreend te worden op metalen. Ook de storthopen dienen gecontroleerd te worden.

Omdat tot op heden enkel een bureauonderzoek werd uitgevoerd, wordt een vooronderzoek met ingreep in de bodem voorgesteld dat bestaat uit volgende onderzoeksmethode:

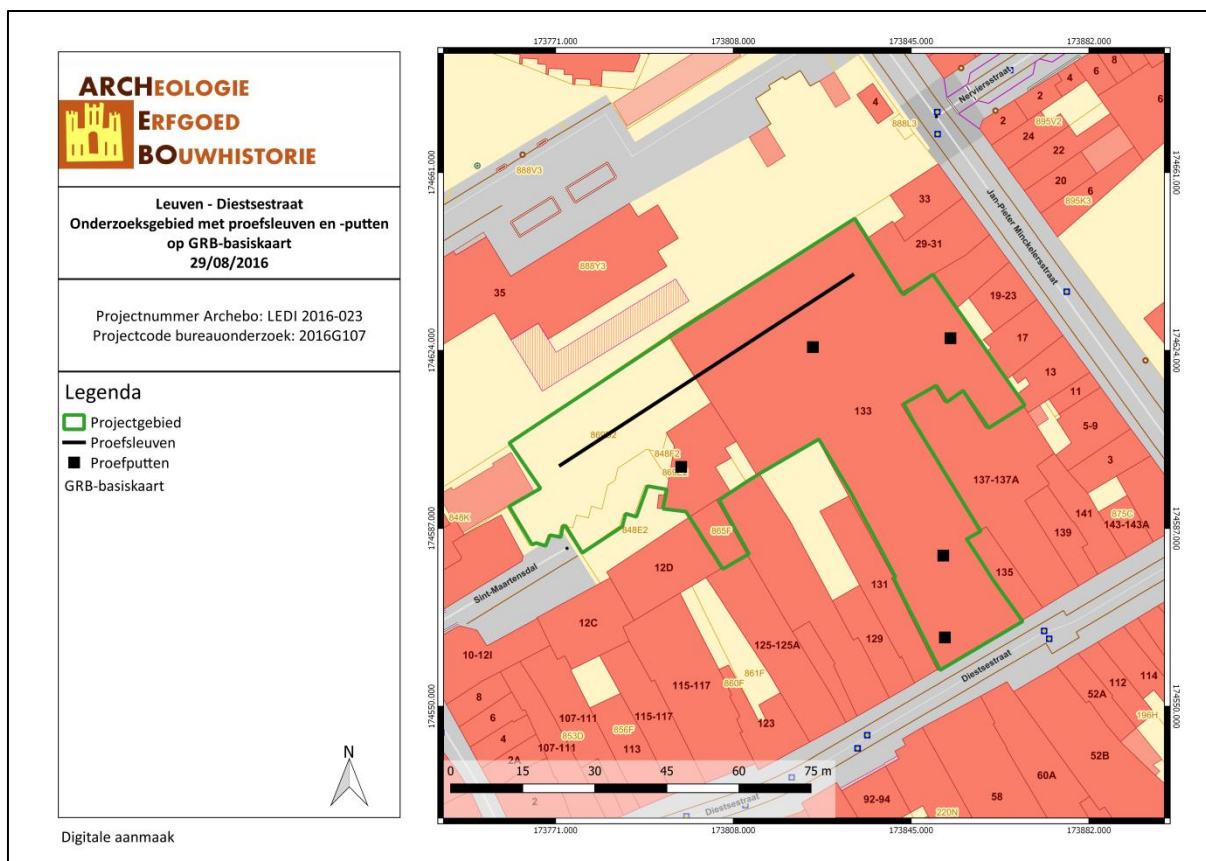
- Proefsleuven/proefputten

De proefputten en/of proefsleuven worden best in één fase aangelegd. Wegens de aanwezigheid van verharding en gebouwen is het momenteel niet mogelijk om het onderzoek uit te voeren. Om deze redenen stellen we een uitgesteld onderzoek met proefsleuven voor.

Onderzoekstechnieken

Waar mogelijk wordt er geopteerd om één proefsleuf aan te leggen van minimaal 2m breed. Deze wordt aangelegd om zicht te krijgen op de ruimtelijke indeling van de bouwblokken en oude perceelsindeling. De proefsleuf moet de zone raken waar de priorijkerk verwacht wordt, om zo mogelijke begraving te kunnen detecteren. De proefsleuf wordt zo ingeplant dat ze zo lang mogelijk is. De proefsleuf mag enkel gegraven worden tot op het eerste archeologische relevant niveau.

Bijkomend worden er verspreid over het terrein 5 proefputten aangelegd van 16m². Dit om het aantal archeologische niveaus te kunnen bepalen. Twee proefputten worden aangelegd nabij de Diestsestraat om eventuele vloerniveaus van de historische bebouwing te evalueren. Verder dienen nog 3 proefputten in het binnengebied aangelegd te worden. Dit om te bepalen of hier sporen aanwezig zijn en in hoeveel archeologische niveaus.

Figuur 4: Plan met inplanting van proefsleuven en –putten.

Na afloop van het onderzoek worden de sleuf gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden.

Vondsten gedaan bij de aanleg van het vlak worden als zodanig geregistreerd, indien mogelijk per laag waarin ze werden aangetroffen. Vondsten die tijdens de aanleg al kunnen worden geassocieerd met een spoor worden gekoppeld aan het betreffende spoor geregistreerd.

Indien tijdens het couperen van sporen in functie van de beantwoording van onderzoeksvragen vondsten worden gedaan, worden deze eveneens gekoppeld aan het spoor geregistreerd.

Diagnostisch vondstmateriaal wordt aan een assessment onderworpen door een specialist teneinde de sporen en/of de aangetroffen vindplaats(en) te kunnen plaatsen in de tijd.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk die voor aanvang van het onderzoek met ingreep in de bodem reeds voorzien zijn.

Figurenlijst

Figuur 1: Terreinprofiel bestaande toestand AA (Polo Architects, 2016).....	4
Figuur 2: Terreinprofiel toekomstige situatie BB (Polo Architects, 2016).	4
Figuur 3: Inplantingsplan toekomstige situatie (Polo Architects, 2016).....	5
Figuur 4: Plan met inplanting van proefsleuven en – putten.....	8

Bibliografie

- Bodemkaart Vlaanderen, <https://dov.vlaanderen.be/dowweb/html/bodemloketten.html/>.
- Centrale Archeologische Inventaris (CAI), <https://cai.onroenderfgoed.be/>.
- Europeana, <https://www.europeana.eu/>.
- L. Galicia *et al.* (2016) *Leuven historisch, een wandeling in de tijd. Diestsestraat*, Leuven.
- Geopunt Vlaanderen, <http://www.geopunt.be/>.
- Inventaris van het Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>.
- A. Meulemans (2004) *Huizen en straten van het Oude Leuven. Deel I: Patrimonium*, Leuven.
- A. Meulemans (2004) *Huizen en straten van het Oude Leuven. Deel II: Atlas en registers*, Leuven.
- Nationaal Geografisch Instituut (NGI), <http://www.ngi.be/topomapviewer/public/>.
- R. Uytterhoeven (1985) *Leuven Weleer 1. Langs bekende handelsstraten naar Sinte-Geertrui en Tempelhof*, Leuven.

Stadsarchief Leuven (SAL)

- SAL, primitief kadasterplan 1813.
- SAL, aangepast kadasterplan 1850.
- SAL, fototheek Sprengers, Diestsestraat.

Kadasterarchief Brussel (KAB)

- KAB, primitief kadasterplan 1829.
- KAB, aangepast kadasterplan 1940.
- KAB, 1837, mutatieschets nr. 5.
- KAB, 1839, mutatieschets nr. 6.
- KAB, 1839, mutatieschets nr. 9.

KAB, 1846, mutatieschets nr. 48.
KAB, 1851, mutatieschets nr. 14.
KAB, 1855, mutatieschets nr. 39.
KAB, 1856, mutatieschets nr. 50.
KAB, 1863, mutatieschets nr. 26.
KAB, 1872, mutatieschets nr. 10.
KAB, 1882, mutatieschets nr. 21.
KAB, 1882, mutatieschets nr. 22.
KAB, 1886, mutatieschets nr. 9.
KAB, 1896, mutatieschets nr. 17.
KAB, 1901, mutatieschets nr. 36.
KAB, 1902, mutatieschets nr. 9.
KAB, 1913, mutatieschets nr. 12.
KAB, 1919, mutatieschets nr. 15.
KAB, 1921, mutatieschets nr. 13.
KAB, 1929, mutatieschets nr. 1.
KAB, 1930, mutatieschets nr. 21.
KAB, 1932, mutatieschets nr. 13.
KAB, 1936, mutatieschets nr. 13.
KAB, 1975, mutatieschets nr. 23.
KAB, 1975, mutatieschets nr. 26.
KAB, 1980, mutatieschets nr. 9.
KAB, 1982, mutatieschets nr. 24.
KAB, 1983, mutatieschets nr. 22.
KAB, 1984, mutatieschets nr. 8.
KAB, 1987, mutatieschets nr. 9.
KAB, 1992, mutatieschets nr. 11.

KAB, 1997, mutatieschets nr. 14.